

15.09.2022

Група № 31

Урок № 5

Тема уроку: «Наказовий спосіб дієслова»

Мета уроку: повторити, як утворюється наказовий спосіб дієслів, які є форми дієслів наказового способу; домогтися засвоєння здобувачами освіти правил написання букв ь у дієсłowах наказового способу, навчити застосовувати вивчені правила на практиці; розвивати мовлення, мислення; прищеплювати любов до народної творчості.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 17 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=8o7qSV4qJ2Y&ab_channel
3. Законспектуйте матеріал до уроку (основне):

Дієслова у наказовому способі використовуються для вираження наказу, заклику, заохочення до дії. Численні «піди і зроби», які ми чуємо щодня, - це, власне, і є наказовий спосіб.

Створити наказовий спосіб можливо за допомогою двох типів закінчень, які додаються до основи теперішнього часу: дієслово в третій особі множини – відкинути закінчення УТЬ, АТЬ.

писати – пиш УТЬ – пиш	читати – чита ЮТЬ – читай
сушити – суш АТЬ – суш	порадити – порад ЯТЬ – порадь
особа	1 тип
2 ос.одн. (ти)	- И пиши
1 ос.мн. (ми)	- IM(O) пишімо
2 ос.мн. (ви)	- ITЬ пишіть
1 ос.одн. (я), 1 ос.мн(вони)	ХАЙ (НЕХАЙ) + дієслово
3 ос.одн. (він, вона, воно)	хай читає, нехай знайдуть
НЕПРАВИЛЬНО: ДАВАЙТЕ вчити!	

Як бачимо, для 1 особи одинини (я), та 3 особи одинини (він, вона, воно) і множини (вони) окремої форми наказового способу немає, вони створюються

описово: хай (нехай) + дієслово (нехай прочитаю, хай відчувають, нехай купить).

До 1 типу належать дієслова (відповідно в наказовому способі мають закінчення -и, -ім(о), -іть):

а) з наголошеним закінченням: прати (інфінітив) – перуть (3 особа множини) – пер (основа теперішнього часу) – пері (наголос на закінченні), отже перімо, періть; товкти – товчуть – товчі, товчімо, товчіть; знайти – знайдуть – знайди, знайдімо, знайдіть.

Увага! Наголошую ще раз, зміна навіть однієї літери – змінює значення всього слова: знайдімо (наказовий спосіб) – знайдемо (складна форма майбутнього часу).

б) із наголошеним префіксом ви-: війсуши, війсушімо, війсушіть, війдери, війдерімо, війдеріть, бо без префікса ці дієслова потрапляють під дію попереднього правила: суші, дері.

в) із випадним суфіксом -ну- в інфінітиві після приголосного: тягнути, тому тягни, тягнімо, тягніть; замовкнути, тому замовки, замовкнімо, замовкніть; брязнути, тому брязни, брязнімо, брязніть.

г) з основою на -л- або -р- після приголосного: кресли, креслім(о), кресліть; мимри, мимріть, мимрімо.

До 2 типу належать всі інші дієслова (відповідно в наказовому способі мають закінчення: нульове, -мо, -те).

а) з основою на голосний: читати (виділена основа) – читають ([чита́йт']) (виділено закінчення, яке слід відкинути, щоб зробити форму наказового способу) – читай, читаймо, читайте; сідати – сідають – сідай, сідаймо, сідайте.

б) з основою на б, п, в, м, ж, ч, ш, щ, р: кликати – кличутъ – клич, кличмо, кличте; вір, вірмо, вірте; відправ, відправмо, відправте.

в) з основою на д, т, з, с, л, н, причому ці приголосні пом'якшуються: порадити – порадятъ – порадъ, порадьте, порадъмо; лізь, лізъмо, лізьте; винось, виносьмо, виносьте; глянь, гляньмо, гляньте.

Увага!

- Від дієслова їсти наказовий спосіб: їж, їжмо, їжте;

- для дієслів доповісти – доповідай (від доповідати), доповідаймо, доповідайте.
- розповісти – розповідай (від розповідати), розповідаймо, розповідайте.

Увага!

Наказовий спосіб твориться від основи теперішнього часу: дієслово в третій особі множини – закінчення, то ж суфікси -ува- (-юва-), присутні в інфінітиві деяких дієслів, зникають: танцювати – танцють – танцюй, танцюймо, танцюйте; працювати – працють – працюй, працюймо, працюйте.

Дієслова наказового способу вживаються також і з -ся (-сь): усміхайся, усміхаймося, усміхайтесь.

4. Виконайте наступні завдання:

- 1. Вправи 2,5 до § 17 з підручника О. Авраменка для 11 кл.**
- 2. Виконайте тест:**

1. Усі дієслова наказового способу в рядку

А читайте, підпишімо, поборете, купіть
 Б ходімо, володіймо, борись, зумій
 В солимо, почуймося, наносіть, поводимось
 Г сподіваймося, закінчуйте, перемалюйте, засіймо
 Д зуміймо, ненавидите, хай напишу, почепіть

2. Усі дієслова наказового способу в рядку

А берімо, летімо, треба написати, оселяться
 Б робіть, згадаєш, зрубай, перебіжимо
 В думаємо, пиши, побродімо, славлю
 Г заспіваймо, плачте, не гаймо, заплач
 Д закоптили, борімось, налий, подої

3. Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

А пішли
 Б зрізаємо
 В треба писати
 Г відчуимо

Д зробімте

4. Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

- А сидимо
- Б допоможете
- В вивчаймо
- Г працюємо
- Д зрозумімо

5. Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

- А радіємо
- Б давай поговоримо
- В нехай пише
- Г йди
- Д покладемо

6. Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

- А хай ідуть
- Б зловиш
- В вдержиш
- Г прикрашають
- Д треба тягти

7. Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

- А одужуй
- Б розіллємо
- В пишемо
- Г спізнишся
- Д розійдемось

8. Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

- А говоріть
- Б фарбуйте
- В напишемо
- Г працюємо
- Д зробив би

9. Правильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

- А візьмуться

Б йдемо

В ходімо

Г спитайте

Д підводимо

10. Неправильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

А хай пишуть

Б пишіть

В треба писати

Г напиши

Д хай напише

11. Неправильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

А підготуйтесь

Б відчуймо

В відредактуємо

Г захистімо

Д знайди

12. Неправильно утворена форма наказового способу дієслова в рядку

А переклади

Б давай стежити

В вирости

Г сидіть

Д плач

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net.

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

15.09.2022

Група № 31

Урок № 6

Тема уроку: «Активні й пасивні дієприкметники»

Мета уроку: повторити відомості про активні та пасивні дієприкметники, відмінність між ними; формувати загальнопізнавальні вміння утворювати активні та пасивні дієприкметники, визначати способи творення; домогтися правильного написання активних і пасивних дієприкметників; розвивати критичне та логічне мислення, словниковий запас здобувачів освіти.

Матеріали до уроку:

1. Опрацуйте § 18 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 208 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=4ck2D0JWM2s&ab_channel

3. Законспектуйте матеріал до уроку (основне):

Дієприкметники			
Активні		Пасивні	
Ознака предмета за дією, яку він сам виконує		Ознака предмета за дією, яку виконує над ним інший предмет	
<i>Жевріюча надія (надія жевріє), атакуючі бйці (бйці атакують), зав'ялі квіти (квіти зав'ялі)</i>		<i>Викопаний скарб (хтось викопав), підписана заява (декан підписав), розбитий посуд (брат розбив)</i>	
<u>Теперішнього часу</u>	<u>Минулого часу</u>	<u>Минулого часу</u>	<u>Піщане дитя</u>
<i>Темніючий від часу</i>	<i>Потемнілий від часу</i>		<i>Витолочена трава</i>

Активні дісприкметники теперішнього часу

Від перехідних і неперехідних дієслів недоконаного виду	Дієслово (основа теперішнього часу)	+ суфікси -уч-, -юч-, -ач-, -яч- :
	Атакуй -уть	Атакуючий (боєць)
	Рев -уть	Ревучий (потік)
	Дриж -ать	Дрижачий (голос)
	Тремт - ять	Тремтячий (пес)
Обмежені вживанням: синіюче небо, бажаючі (можливо, але небажано), перевиконуючий план робітник - робітник, який перевиконує план		
Зовсім не утворюються дісприкметники від дієслів на -ся : рос. развивающийся - той, что развивается, учащийся - той, кто навчивается		

Активні дісприкметники минулого часу

Лише від неперехідних дієслів доконаного виду	Дієслово (основа інфінітива)	+ суфікс -л-
	Посиві -ти	Посивілий (чоловік), осілий (сніг), змарніле (обличчя), достиглий (колос)
	Oci(е) -ти	
	Змарні -ти	
	Достиг(ну) -ти	
Зарослий		Зарослий
Посивівши		Посивілий
Прогнивши		Прогнилий
-ш-, -вш- збереглися лише в кількох давніх словах на зразок <i>перемігши</i>		

Пасивні дісприкметники минулого часу

Творяться від перехідних дієслів доконаного і, рідше, недоконаного виду	Основа інфінітива (зміни звуків)	+ суфікси -н-, -ен-, -т-
	Поло -ти	Полотий (полений)
	Прописа-ти	Прописаний
	Склей-ї/€)ти	Склейний

	Побіли-(и/е)ти	Побілений
	Ратифікува-(у/o)ти	Ратифікований
	Застосовував-ти	Застосовуваний

Пасивні дієприкметники бувають доконаного і недоконаного виду і завжди минулого часу, але

дієприкметники, утворені від дієслів недоконаного виду з суфіксом -ува-, -овува-, можуть мати значення часу

Минулого	Теперішнього
Застосуваний колись, вирощуваний раніше	Застосуваний сьогодні, вирощуваний цього року

Можливі чергування:

[ð]-[дж] -погодити - погоджений;

[зð]-[ждж]-об'їздити - об'їжджений;

[з]-[з]- зберегти - збережений;

[с]-[и]- оголосити - оголошений;

[к],[т]-[ч]- сікти – січений

4. Виконайте наступні завдання:

1. Вправи 2,5 до § 18 з підручника О. Авраменка

для 11 кл.

2. Виконайте розподільний диктант

Запишіть дієприкметники у дві колонки : А- активні,

Б- пасивні

Незагороджений, працюючий, переконаний, закручений, посивілий, керуючий, бажаний, знижений, почорнілий, напоєний, нев'янучий, зів'ялий, повідомлений, діючий, оновлюючий, оновлений, досліджений, зашитий, випрасуваний, зображеній, відтворюючий, відтворений.

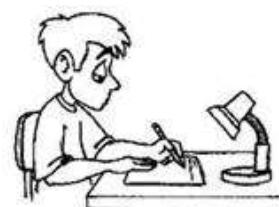

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.